

KWALITEIT EN AFZET VAN PELSDIERENMEST

Ing. W. Michels

DLV pluimveehouderij Boxtel

Inleiding

De pelsdierenhouderij valt sinds 1 februari 1992 onder de mestwetgeving. Dit betekent dat de pelsdierenhouders sindsdien een mestboekhouding bijhouden. Hierin registreert de pelsdierenhouder de geproduceerde hoeveelheid fosfaat op het bedrijf, met daarnaast de afgevoerde hoeveelheid fosfaat en de voorraad. Hierbij liep men al snel tegen enkele knelpunten aan. Voor nertsenmest kennen we in de mestboekhouding maar één fosfaat norm voor de hoeveelheid fosfaat per ton mest. Bij deze norm gaat men er vanuit dat de mest een droge stof percentage heeft van 28,5%, met een fosfaatgehalte van 27 kg per ton mest. Deze norm is gebaseerd op cijfers die vermeld staan in Spelderholt uitgave No. 529, "Resultaten mestonderzoek 1989, kleine takken".

In de praktijk kennen we verschillende mestafvoersystemen. Hierdoor ontstaan er meerdere mestsoorten, die niet overeenkomen met de mestsoort waarop de norm voor de mestboekhouding is gebaseerd. Slechts één norm is dus voor de bedrijven onvoldoende om een goede mestboekhouding te kunnen voeren.

Daarnaast liepen de pelsdierenhouders tegen een ander probleem op. Voorheen kenden zij nauwelijks of geen problemen met de mestafzet. Vanaf 1 februari 1992 echter moet pelsdierenmest met de andere mestsoorten concurreren. Voor de meeste mesthandelaren en mestgebruikers is pelsdierenmest een onbekend produkt. De samenstelling van de verschillende soorten pelsdierenmest is onbekend en tevens treden er problemen op bij de opslag, het transport en het uitrijden van de mest.

Praktijkonderzoek pelsdierenmest

Als gevolg van al deze knelpunten is de Werkgroep Pelsdierenmest opgericht. In deze werkgroep zijn de volgende instellingen vertegenwoordigd: NFE, IKC, DLV, de Mestbank en beide voerkeukens.

Het doel van deze groep was om meer inzicht te krijgen in de samenstelling van de verschillende soorten nertsenmest. Hiermee zouden de mestgebruikers en handelaren meer inzicht in deze mest kunnen krijgen. Tevens zouden de resultaten gebruikt kunnen worden om mogelijk aanpassing van de normen in de mestboekhouding te bewerkstelligen.

Om het doel van de werkgroep te bereiken is besloten om op ca. 25 pelsdierenbedrijven mestmonsters te nemen op het moment dat de mest van het bedrijf werd afgevoerd. De bedrijven zijn gekozen naar gelang het mestafvoersysteem dat zij hanteren. Hierbij is onderscheid gemaakt in de volgende systemen: 1. traditioneel systeem, 2. gescheiden mestopvang, 3. dagontmesting .

Bij het traditionele systeem vallen mest en urine op de grond waar het onder de kooien blijft liggen. Samen met het strooisel wordt het dan enkele malen per jaar verwijderd. Hierbij ontstaat enkel een vaste mestsoort. Bij gescheiden mestopvang vallen mest en urine op een vochtdoorlatende band. De vaste mest blijft op de band liggen en het dunne gedeelte kan hierdoor trekken en wordt dan in een afvoergoot opgevangen. Het dunne gedeelte wordt door de goot naar een gesloten opslag afgevoerd. Op deze manier ontstaat er dus een vaste mestsoort en een dunne, vloeibare mestsoort. Bij dagontmesting wordt alles in een goot of op een band opgevangen en dagelijks naar een gesloten mestopslag afgevoerd. Hierbij ontstaat drijfmest. Bij alle systemen kan naast mest en urine, ook morswater en hemelwater opgevangen worden.

De monsters zijn genomen door de bedrijfsbezoekers van de regionale mestbanken en geanalyseerd door het bedrijfslaboratorium voor grond en gewasonderzoek te Oosterbeek. De monsters werden onderzocht op droge stof, organische stof, ruw as, stikstof, fosfaat en kali.

In het rapport “Praktijkonderzoek samenstelling pelsdierenmest” is een uitvoerig overzicht opgenomen van alle mestmonsters. Hierin worden ook de resultaten besproken en aanbevelingen gedaan voor eventuele aanpassingen van de normen voor de mestboekhouding.

In tabel 1 zijn de gemiddelde resultaten per mestsoort weergegeven.

Uit deze tabel blijkt het volgende. De samenstelling van de vaste mestsoorten blijkt overeen te komen met de cijfers die bekend zijn uit eerdere onderzoeken. Zeker als de verhouding tussen droge stof percentage en fosfaatgehalte wordt bekeken, geeft dit geen aanleiding om de norm voor vaste mest aan te passen. Wel geeft deze tabel aan dat er goede normen gemaakt zouden kunnen worden voor de dunne fractie die ontstaat bij gescheiden mestopvang en voor drijfmest. Deze laatste zou nog opgesplitst moeten worden in tweeën. Eén norm voor die bedrijven die voorzieningen hebben getroffen om te voorkomen dat mors- en hemelwater bij de mest kunnen komen. Daarnaast nog een norm voor die bedrijven die dit soort voorzieningen niet hebben.

Met deze cijfers heeft men ook een handvat voor bijvoorbeeld het invullen van het afleverbewijs. Let wel, zolang als de norm voor vaste mest 27 kg fosfaat per ton is, mag alleen een hoger gehalte ingevuld worden als de af te voeren partij mest bemonsterd is. Een lager gehalte invullen mag wel zonder bemonstering. Deze cijfers kunnen natuurlijk ook dienen om mesthandelaars en mestgebruikers meer inzicht te geven in de samenstelling van de verschillende soorten pelsdierenmest.

Kwaliteit en afzet

Dit laatste brengt ons meteen bij een knelpunt voor de pelsdierenbedrijven. De afzet van de pelsdierenmest blijkt niet altijd even gemakkelijk te verlopen. Zoals al eerder aangegeven ligt dit voornamelijk aan de onbekendheid van de mest. Deze onbekendheid kent twee kanten. Ten eerste is de juiste samenstelling van de verschillende mestsoorten niet altijd bekend. Hopelijk kan het voornoemde rapport daar een oplossing voor bieden. Ten tweede levert het transport en verwerken van de verschillende mestsoorten soms problemen op. Ik wil eerst met het laatste beginnen. Om transport en verwerking zo goed mogelijk te laten verlopen kan de pelsdierenhouder namelijk zelf al een en ander doen. De stapelbaarheid van de vaste mestsoorten blijkt soms een probleem. Kan men het droge stof gehalte van de mest niet hoog genoeg krijgen, dan gaat deze mest “drijven”. Dit geeft problemen bij het laden van mestcontainers en bij het verspreiden van deze mest over het land. De pelsdierenhouder kan zorgen voor een voldoende hoog droge stof percentage door de volgende maatregelen. Ten eerste het zo goed mogelijk voorkomen dat mors- en hemelwater bij de mest komen door bijv. dakgoten en een morswaterafvoersysteem. Daarnaast het vermengen van strooisel met de mest. Hierbij is belangrijk de keuze van het strooisel, de hoeveelheid en het tijdstip van vermengen. Omdat veel mestgebruikers bang zijn voor onkruidzaden in de mest zou stro vervangen kunnen worden door houtkrullen. Dit is echter niet in alle huisvestingssystemen toepasbaar en ook geven veel pelsdierenhouders de voorkeur aan het werken met stro. Uiteraard geeft meer strooisel in de mest een hoger droge stof percentage. Echter het tijdstip van bijmenging is ook belangrijk. Heel vaak wordt direct na het ontmesten het strooisel van onder de kooien op de mestplaats geharkt. Hierdoor kan er echter steeds mors- en hemelwater in het strooisel trekken. Dit strooisel kan dan geen vocht meer uit de mest opnemen. Het zou beter zijn om vlak voor het uitmesten het strooisel bij de mest te mengen. Het strooisel kan dan het vocht uit de mest opnemen en zo zorgen voor een hoger droge stof percentage en dus een betere stapelbaarheid.

Dan is er nog de opslag van de vaste mest. Veel bedrijven hebben een mestopslagplaat om de mest tijdelijk op te slaan. Door te zorgen voor een goede afvoer van gier en een afdekking, zodat er geen hemelwater bij kan komen, wordt het droge stof percentage hoger. Langdurige opslag zorgt er meestal voor dat de hoeveelheid mest wat verminderd en het droge stof percentage stijgt. Maar ook het fosfaatgehalte wordt hoger. Met de afvoer zou hiermee rekening gehouden moeten worden, bijvoorbeeld bij de bemesting en het sluitend krijgen van de mestboekhouding.

Bij drijfmest is de bezinkbaarheid het grote probleem. We zien hierdoor problemen ontstaan bij het legen van de opslag, bij het transport en de aanwending van deze mestsoort. Doordat de mest snel bezinkt, ontstaat er in de opslag een dunne fractie en een dikke vaste fractie. Het leegkrijgen van de opslag is dan vaak een probleem. Hiermee moet met de constructie van de opslag al rekening gehouden worden. Ten eerste moet de mest in de opslag goed te mengen zijn en daarnaast moet men makkelijk in de opslag kunnen om eventuele verharde lagen te verwijderen. Een waarschuwing is hier wel op z'n plaats. Het afdalen in een mestopslag kan met onvoldoende voorzorgsmaatregelen levensgevaarlijk zijn. Het is meestal verstandiger dit door gespecialiseerde bedrijven te laten doen.

Hierna komt het transport om de hoek kijken. Is een mesttank niet geschikt voor het transport van pelsdierenmest dan bezinkt de mest in de tank. Hierdoor neemt het volume van de tank snel af en moet men na enkele transporten de tank openmaken om deze te legen. Dit kan voor veel ergernis bij de transporteur zorgen. Tanks die geschikt zijn om schuimaarde mee te vervoeren zijn ook geschikt voor het transport van pelsdierenmest omdat deze een installatie bevatten die de mest in beweging houden tijdens het transport. Dit zelfde probleem doet zich voor tijdens het aanwenden van de mest. Ook hier moet men dan rekening houden met de keuze van de apparatuur.

De dunne fractie's ontstaan door gescheiden opvang of opslag, leveren weinig problemen op. Omdat deze minder dan 5% droge stof bevatten mag men 50 m³ hiervan op een hectare grasland en 25 m³ op een hectare maïs- of bouwland uitrijden. Deze hoeveelheden gelden uiteraard per jaar. Deze dunne fractie telt wel mee in de fosfaatbemesting en er moet ook een afleverbewijs voor ingevuld worden. Door het lage fosfaatgehalte is de afzet relatief eenvoudig te realiseren.

Dan nog iets over de samenstelling van de verschillende soorten pelsdierenmest naast die van andere mestsoorten. Voor de uiteindelijke mestgebruiker is pelsdierenmest een van de mestsoorten die hij aangeboden krijgt. Zijn uiteindelijke keuze zal afhangen van de bemestende waarde van de mest, maar ook van het feit of hij voor de mest moet betalen of dat hij er geld bij krijgt.

In tabel 2 zien we analysecijfers van bekende mestsoorten. In tabel 3 staan per mestsoort de tonnen mest en de kilogrammen van de verschillende mineralen uitgezet op basis van een bemesting van 125 kg fosfaat. We zien hierin dat pelsdierenmest vergeleken met de andere bekende mestsoorten een moeilijke mestsoort is. Je mag er of veel minder van op een hectare brengen of het bevat veel lagere gehalten aan andere mineralen of organische stof. Dit laatste noodzaakt de gebruiker om met samengestelde kunstmeststoffen bij te mesten. Dit is natuurlijk niet echt interessant voor de gebruiker. Alleen als we bereid zijn om de pelsdierenmest financieel interessant te maken voor de gebruiker zal hij kiezen voor pelsdierenmest.

Na het voorgaande zal het duidelijk zijn dat je als pelsdierenhouder bereid moet zijn om nu tijd en geld te steken in het zoeken naar een mestafzetkanaal waarmee je ook in de toekomst je afzet verzekerd. In de komende jaren zullen er nog een aantal maatregelen op ons afkomen die dit alleen maar versterken. Er mag steeds minder fosfaat op een hectare land uitgereden worden.

De tijd dat er mest uitgereden mag worden zal korter worden. Mogelijk worden er strengere regels gesteld aan het exporteren van mest. Door het geringe aanbod en grote variatie van pelsdierenmest lijkt mestverwerking vooralsnog niet interessant.

Bovendien zal de mestwetgeving in de komende jaren zo aangepast worden dat iedereen voor zijn mestoverschot een verantwoorde mestafzet moet zoeken. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de huidige referentie hoeveelheden gaan vervallen. Alleen diegenen die dan hun zaakjes voor elkaar hebben zullen mest kunnen en mogen blijven produceren. Dit alles zal zorgen voor een grote concurrentie op de mestafzetmarkt. Door nu tijd en geld hierin te investeren, kunt u de toekomst van uw bedrijf veilig stellen.

Tabel 1: Gemiddelde samenstelling van nertsenmest

mestsoort	d.s. %	in kg per ton		K ₂ O
		N	P ₂ O ₅	
vaste mest (trad.)	32,8	13,40	32,54	4,68
vaste mest (gesch.)	30,2	12,97	32,50	4,80
dunne mest (gesch.)	1,0	2,86	1,04	1,03
drijfmest	2,3	6,5	2,07	0,95
drijfmest (h.w.o.)	9,65	16,4	10,03	3,13

Bron: Praktijkonderzoek samenstelling pelsdierenmest.

Tabel 2: Samenstelling andere mestsoorten

mestsoort	d.s. %	in kg per ton		K ₂ O
		N	P ₂ O ₅	
pluimvee drijfm.	15,5	10,1	8,3	6,4
vleesvark.drijfm.	11,0	8,1	5,0	8,2
rundvee drijfmest	10,4	5,1	2,7	6,1
vleeskuikenmest	50,0	27,5	13,4	19,3

Bron: recente analyses door Mestbank Zuid

Tabel 3: Bemesting op basis van 125 kg fosfaat per ha.

mestsoort	tonnen mest	kg. org.stof	kg N	kg K ₂ O
pluimvee drij fm.	15	1485	151	96
vleesvark. drijfm.	25	1775	202	205
rundvee drijfmest	46	3450	234	280
vleeskuikenmest	9	3780	247	173
pelsd. mest (vast)	4	650	52	18
pelsd. drijfmest	60	780	390	57
pelsd. drijfm. (hwo)	14	630	230	43
pelsd.mest, dun	125	500	362	125

Bron: Praktijkonderzoek samenstelling pelsdierenmest en recente analyses door Mestbank Zuid.